

niele dieren op naam brengen. Een tweede argument voor een juiste determinatie is het gegeven dat in de betreffende poel vanaf 1989 alleen maar Poelkikkers werden aangetroffen.

Aan albinisme ligt vaak een genetische afwijking ten grondslag die de vorming van pigment beïnvloedt. Dit gaat meestal samen met een gestoorde metamorfose (PARENT & THORN, 1983). In hoeverre ook in dit geval sprake is van een koppeling tussen deze verschijnselen is niet duidelijk. Het meest komen de hier beschreven larven overeen met de uitkomst van een kruisingsexperiment dat wordt vermeld door GÜNTHER (1990). Bij een eiklomp van een Groene kikker (*Rana kl. esculenta* LINNAEUS, 1758) trof hij ongeveer 10% eieren aan die lichter van kleur waren dan de overigen. Na de metamorfose ontstonden uit deze lichte eieren jonge

dieren met een dunne doorschijnende huid aan de onderzijde, terwijl de rugzijde groenachtig was met uitgevloeide donkere vlekken.

Er kon natuurlijk niet worden achterhaald of alle lichte exemplaren van dezelfde eiklomp afkomstig waren. Het is derhalve niet duidelijk of deze vorm van albinisme een genetische oorsprong heeft of dat hieraan een gestoorde embryonale ontwikkeling ten grondslag ligt. De oorzaak zou in het laatste geval mogelijk gezocht moeten worden in het extreem zuur karakter van de voortplantingspoel.

SUMMARY

ALBINISM IN LARVAE OF THE POOL FROG (*RANA LESSONAE* CAM.)

This short note deals with the first report of

partial albinism in a population of the Pool Frog in the Netherlands. Among 60 larvae in a pond of the Meinweg, a natural reserve in the province of Limburg, seven specimens were found with a very light body colour.

Only the sides of the animals showed dark spots. The cause of the phenomenon is unknown.

LITERATUUR

GÜNTHER, R., 1990. Die Wasserfrösche Europas. A. Ziemsen Verlag; Wittenberg Lutherstadt.

LENDERS, A.J.W., 1989a. Neotenie bij watersalamanders. *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 39-43.

LENDERS, A.J.W., 1989b. Een geval van albinisme bij de kamsalamander. *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 63-64.

LENDERS, A.J.W., 1989c. Partieel albinisme (flavisme) en neotenie bij een alpenwatersalamander. *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 207-208.

PARENT, G.H. & R. THORN, 1983. Un cas de flavisme chez le Triton alpestre (*Triturus alpestris* Laur.) au Grand-Duché de Luxembourg. *Rev. fr. Aquariol.* 10: 21-24.

KORTE MEDEDELINGEN

DE BEKENDSTE PADDESTOEL VAN NEDERLAND IN KAART GEBRACHT

De KNNV heeft de resultaten van de landelijke inventarisatie van de Vliegenschwam bekend gemaakt. Het 1.000ste nummer van *Natura*, het blad van de KNNV, is geheel aan dit onderwerp gewijd.

In de herfst van 1991 heeft de KNNV een oproep aan alle Nederlanders gedaan om waarnemingen van de Vliegenschwam aan de KNNV te melden. De reacties waren overweldigend. Het aantal waarnemingen was veel groter dan was voorzien – het heeft daarom een jaar geduurd voordat alle gegevens waren verwerkt.

De Vliegenschwam is de meest bekende paddestoel van ons land en dus voor iedereen herkenbaar. Minder bekend is het feit, dat deze paddestoel via een netwerk van zwamdraden in innig contact staat met de wortels van een boom. De boom betreft mineralen van de zwam en de zwam onttrekt voedingsstoffen aan de boom. Juist deze groep paddestoelen is de laatste jaren flink achteruitgegaan als gevolg van luchtverontreiniging en zure regen.

Er zijn ruim 10.000 waarnemingen binnen gekomen, waarmee de Vliegenschwam in één klap de paddestoel is ge-

worden waarvan we het meeste weten over zijn verspreiding in Nederland.

De resultaten van het onderzoek geven een fijnmazig verspreidingspatroon over heel Nederland aan en wijzen uit dat de Vliegenschwam (nog) algemeen in Nederland voorkomt. Overal in het land is de Vliegenschwam gevonden maar de meeste meldingen komen van de zandgronden. Vooral langs bosranden en wegbermen zijn veel waarnemingen gedaan. Daarnaast zijn er veel meldingen uit parken en tuintjes in steden. Vliegenschwammen staan voornamelijk onder berken maar ook regelmatig onder dennen, beuken en eiken. Dat ook de eik vaak voorkomt als begeleidende boom was nog niet bekend. De meeste waarnemingen zijn gedaan in oktober, de vroegste was al in juli en de laatste in januari.

Of de Vliegenschwam vooruit of achteruit is gegaan is op grond van deze actie niet te zeggen. Wel zijn lokaal veranderingen geconstateerd: "in onze straat ieder jaar meer". "Vroeger in de bossen rond Arnhem veel talrijker".

Deze actie was een eerste stap op weg naar een landelijk netwerk van waarnemers. De Vliegenschwam zal over enkele jaren zeker terugkeren in het kader van dit landelijke onderzoek, waarbij geprobeerd zal worden nog meer waarnemers in te schakelen.

Het 1.000ste nummer van *Natura* is verkrijgbaar door f 5,25 (inclusief portokosten) over te maken op giro 3458335 t.n.v. KNNV te Arnhem o.v.v. "Natura 1.000".

BUREAU KNNV

LITERATUUROVERZICHT AMFIBIEËN, REPTIELEN EN ZOOGDIEREN

Bij het Publicatiebureau is thans een overzicht verkrijgbaar van alle in het *Natuurhistorisch Maandblad* en de *Jaarboeken* van het *Natuurhistorisch Genootschap* verschenen artikelen betreffende amfibieën, reptielen en zoogdieren. Door de auteur W. Vergoossen zijn ongeveer 300 literatuurverwijzingen verzameld die betrekking hebben op de inheemse zoogdieren en herpetofauna die vanaf 1911 onder een eigen titel in bovengenoemde periodieken zijn verschenen. Bij iedere titel wordt in het kort de inhoud van het betreffende artikel aangegeven. Voor mensen die regelmatig over deze diergroepen publiceren is dit boekwerkje van 30 pagina's onmisbaar.

Het boekje is te bestellen door f 7,50 (inclusief porto) over te maken op postrekeningnummer 429851 t.n.v. Publicatiebureau *Natuurhistorisch Genootschap* te Melick o.v.v. Literatuur-

overzicht Herpetofauna en Zoogdieren. Voor België geldt een prijs van Bf 140,—. Dit bedrag zien we graag overgemaakt naar onze Belgische Postgiro 000-1616562-57. Het boekwerkje wordt dan per omgaande toegestuurd.

MARJA LENDERS

STICHTING HEIMANS EN THIJSSSEBIBLIOTHEEK EN -ARCHIEF BESTAAT 15 JAAR

Verzamelaars kennen dat gevoel wel. Als je begint met verzamelen kun je alles gebruiken wat in de collectie past. Maar als de verzameling begint te groeien, vallen de hiaten op. Dan ga je actief op zoek naar de ontbrekende delen in de verzameling.

Zo ging het ook met de Heimans en Thijssebibliotheek en -archief. In het "Thijsse-jaar" 1965, het jaar waarin herdacht werd dat 100 jaar daarvoor dr. Jac. P. Thijsse geboren was, werd begonnen met het verzamelen van materiaal van en over Jac. P. Thijsse. De collectie en het verzamelgebied breidden zich al spoedig uit. Door schenkingen van particulieren is in de loop der jaren een schitterende en unieke collectie opgebouwd met boeken, tijdschriften, kranteknipsels, schetsboeken, dagboeken, brieven, foto's, geluidsopnamen en ander docu-

mentatiemateriaal op het gebied van natuurstudie, -educatie en -bescherming in Nederland.

De verzameling bevat werk van en over E. Heimans en Jac. P. Thijsse, hun voorgangers, tijdgenoten en navolgers, zoals F.W. van Eeden, J.B. Bernink, R. Tolman, K. Hana, N. Tinbergen, J. Nijkamp en V. Westhoff.

Om het bezit veilig te stellen en uit te breiden werd 15 jaar geleden de stichting Heimans en Thijssebibliotheek en -archief opgericht met als doel het verzamelen, bewaren en toegankelijk maken van documentatie van en over E. Heimans (1861-1914) en Jac. P. Thijsse (1865-1945) en hun geestverwanten op het gebied van de natuurstudie (veldbiologie), natuureducatie en natuurbescherming in Nederland, onder meer ten behoeve van het hedendaagse natuur- en milieubeheer. Sinds vorig jaar is de stichting, samen met andere natuur- en milieu-organisaties gehuisvest in het Hugo de Vriescentrum (bij de Hortus Botanicus) in Amsterdam.

De collectie staat nu overzichtelijk in de kast en is toegankelijk voor het publiek, maar nu blijkt pas goed dat er enorme hiaten in de collectie zijn. Dat is jammer en de kans bestaat dat allerlei waardevol materiaal verloren gaat. Daarom heeft het bestuur van de stichting bedacht dat het een leuk idee zou zijn als mensen, die misschien toch al een goede bestemming voor natuurhistorisch documentatiemateriaal zoeken, de stichting voor haar 15e verjaardag een

verjaardagsgeschenk geven. Om een idee te krijgen waar de stichting naar op zoek is, volgt hier een lijstje van gezochte boeken.

E. Heimans: Van allerlei planten, Deel A (1902) en Deel B (1903); Jac. P. Thijsse: Zomer, Verkade-album 2e druk (1908 of 1909); D. ter Haar: Onze vlinders (1900); J. Jaspers: Kweeken en verzamelen (1904); A.F.J. Portielje: Vogels in Artis, Verkade-album 1941; J.P. Strijbos: Onze kleine zangvogels; Rinke Tolman: De bloei der seizoenen; F.J. Uildriks & V. Bruinsma: Vlinderwereld ($\pm$ 1900); Jan Vriends: Lief en Leed in het loofbos.

De stichting zoekt ook andere boeken, tijdschriften, brieven, foto's e.d. op het gebied van natuurstudie, natuurbeleving en natuurbescherming, dus als u iets heeft, belt u dan of kom eens langs. De Heimans en Thijssebibliotheek en -archief is gevestigd in het H. de Vriescentrum, Plantage Middenlaan 2c, 1018 DD Amsterdam. Geopend op vrijdags en op verzoek ook op andere dagen. Belt u even wanneer u langs wilt komen? Tel. 020-6228115.

Inlichtingen over de Stichting, de bibliotheek en het raadplegen van de collectie zijn verkrijgbaar bij de voorzitter van de Stichting, drs. J. Zwier (08340-26789) of bij de medewerkers mw. drs. M. Coesèl (02942-1734) of A. van Loon (010-4325147).

FOTO'S EN PLANTENHAREN

Bij de KNNV-Uitgeverij is het boek "Plantenharen" uitgekomen. Tegenwoordig staan haren van planten sterk in de belangstelling in verband met de rol die plantenharen spelen bij de bescherming van planten tegen ziekten en plagen.

De auteur, J.W.G. Pfeiffer, behandelt in deze uitgave de vele functies en vormen die plantenharen hebben. Daarbij komen aan de orde de plaats van haren op de plant, de typen haren, de wanden van haren, de functie van haren, de ontwikkeling van haren.

Het overgrote deel van het boek wordt ingenomen door schitterende microscopische foto's die stuk voor stuk juweeltjes zijn. Hieruit blijkt eens te meer dat de natuur in detail vele mooie vormen kent. Haren zijn organen die makkelijk gezien kunnen worden met een eenvoudige microscoop die 20 tot 40 x uitvergroot.

Ook al is het onderwerp actueel, in het

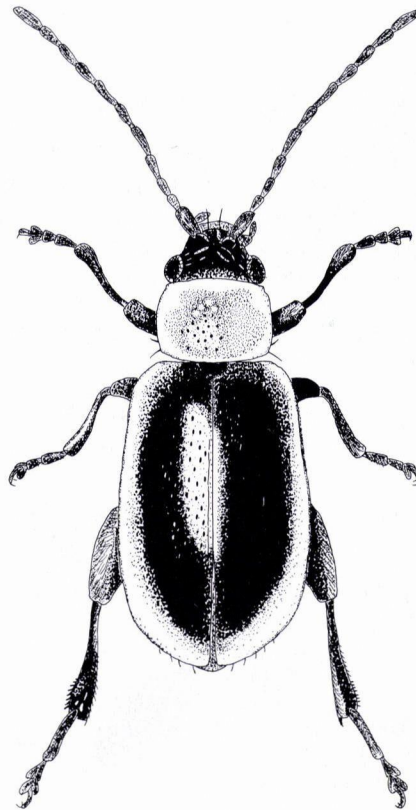

verleden heeft men zich reeds met plantenharen bezig gehouden. Daarvan beschrijft de auteur een korte geschiedenis. Dat het historische overzicht beslist niet verouderd is blijkt uit de veldbiologische indeling van haren die uit 1866 stamt.

"Plantenharen" bevat 64 bladzijden met meer dan 50 microscoop-foto's (zwart-wit). Het is verkrijgbaar bij iedere goede boekhandel voor f 23,50 (ISBN 90 5011 062 2) of maak dit bedrag + f 4,50 verzendkosten over op giro 13028 t.n.v. KNNV-Uitgeverij te Eindhoven o.v.v. "Plantenharen".

EEN BIJZONDERE VOEDSELPLANT VOOR EEN BIJZONDERE BLADKEVER

In het voorjaar van 1990 werd tijdens een inventarisatie van bladkevers te Eys een bijzondere waarneming gedaan. Het betrof de Geelgerande aardvlo, *Longitarsus dorsalis*. Deze soort is zeldzaam in Nederland en slechts bekend van enkele waarnemingen uit de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Limburg. In de Duitse Rode Lijst van bedreigde plant- en diersoort

De Geelgerande aardvlo, *Longitarsus dorsalis*. Lichaamslengte 2,3 mm.

ten wordt *Longitarsus dorsalis* in de op één na hoogste categorie, namelijk van de met uitsterven bedreigde soorten vermeld (bij de hoogste categorie worden de uitgestorven soorten vermeld). *Longitarsus dorsalis* is een warmteminende soort en voedt zich met kruiskruiden, vooral met Viltig kruiskruid (*Senecio erucifolius*).

Te Eys werd de Geelgerande aardvlo op 18 maart in aantal waargenomen langs de spoorlijn ter hoogte van de "Eyserhalte". De plant waar de dieren op werden gevonden was niet het Viltig kruiskruid, maar Bezemkruiskruid (*Senecio inaequidens*), een niet zo lang geleden ingeburgerde plant die oorspronkelijk uit Zuid-Afrika afkomstig is.

Kennelijk vindt *Longitarsus dorsalis* op het spoortalud een geschikte warme leefomgeving en in het Bezemkruiskruid een geschikte "nieuwe" voedselplant. Gezien de sterke uitbreiding van het Bezemkruiskruid in Nederland langs spoorlijnen bestaat de mogelijkheid dat ook *Longitarsus dorsalis* zich hier langs zal verbreiden.

RON BEENEN,
Marsburg 13, 3437 GN Nieuwegein

BOEKBESPREKINGEN

KLEINE LANDSCHAPPEN IN LIMBURG

J. STEVENS (red.), 1991. 110 blz., geïll. Provinciaal Natuurcentrum Rekem.

"Kleine landschapselementen in Limburg" werd uitgegeven door het Provinciaal Natuurcentrum Rekem, Populierenlaan 30, 3621 Rekem (België). Het boekje omvat 110 pagina's, verdeeld over 17 hoofdstukjes.

Het rijk met kleurenfoto's voorziene, pocketformaat grote boekje is voor een breed publiek geschreven. Het geeft een overzicht van 17 kleine landschapselementen, waaronder hagen, holle wegen, poelen, beken, ontsluitingen e.d. die in Belgisch Limburg te vinden zijn en waarvan telkens de biologische waarden in evenzovele hoofdstukjes summier worden aangeduid met de bedoeling de streekbewoner te attenderen op de noodzaak tot behoud en herstel van deze voor het landschap zo karakteristieke elementen.

Ofschoon het boekje voor Belgische Limburgers geschreven is, komen de betreffende kleine landschapselementen ook in Nederlands Limburg voor. Voor middelbare scholieren die een spreekbeurt moeten houden

of een scriptie moeten maken over dit onderwerp, is dit boekje "gefundenen Fressen". Het is gratis te verkrijgen, zo lang de voorraad strekt, op het bovengenoemd adres of na een telefoontje (vanuit Nederland: 09 32 11 71 44 44).

H. HILLEGERS

BOSGEMEENSCHAPPEN

Deel 5 van de serie Natuurbeheer in Nederland

S. VAN DER WERF, 1991. 375 blz., geïll. Pudoc, Wageningen.

Wie louter en alleen op de buitenkant van het boek afgaat, komt bedrogen uit. Titel, ondertitel, formaat en kleurenfoto's op de omslag suggereren een fantastisch geïllustreerd boekwerk met een tekst die, zoals uit de titel zou kunnen blijken, gewijd is aan relaties tussen planten en dieren in Nederlandse bossen. Een boek voor de open haard dus. Vergeet dat maar. Het blijkt een klassiek wetenschappelijk werk te zijn dat achtereenvolgens 33 bostypen op vegetatiekundige basis beschrijft en

karacteriseert. Elk type wordt volgens een zeer strakke indeling behandeld; na de vermelding van de wetenschappelijke naam die volgens de principes van de syntaxonomie is opgesteld, volgt eerst een overzicht van de over deze bosgemeenschap gepubliceerde wetenschappelijke gegevens, die in de meeste gevallen al meer dan een halve pagina in beslag neemt. Vervolgens komt het voorkomen in Nederland en in het aangrenzende buitenland ter sprake, gevolgd door een standplaatsbeschrijving, het landschap waarin het bostype aangetroffen wordt en een beschrijving van structuur, proces, soortensamenstelling, onderverdeling en andere eigenschappen van het bepaalde bostype. De eerste en laatste hoofdstukken zijn van min of meer algemene aard. De appendix geeft nog eens enkele schema's en een determinatietabel. Het boek sluit af met een uitgebreide literatuurlijst en een register.

Een klassiek wetenschappelijk werk dat in feite maar door weinig deskundigen ter hand genomen zal worden, maar dat voor deze categorie mensen een onmisbaar handboek zal zijn.

H. HILLEGERS